

ІСТОРИЧНА НАУКА В ТВОРЧОСТІ І. ФРАНКА: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

Ростислав Конта, Ігор Мохнатюк

HISTORICAL SCIENCE IN THE WORKS OF I. FRANKO: HISTORIOGRAPHICAL DISCOURSE

Rostyslav Konta, Ihor Mokhnatiuk

The article is devoted to the study of the role of the prominent Ukrainian writer, philosopher and public figure Ivan Franko in historical science. It considers the works of historians, philosophers, literary scholars, and cultural critics of various fields: scientific, popular science, fiction, criticism, etc. as historiographical sources. The publications of Ivan Franko's contemporaries, researchers of the Ukrainian PCP, independent Ukraine, and the Ukrainian diaspora are analyzed. The strengths and weaknesses of each group of historiographical sources are highlighted: access to sources of researchers in Ukraine; national principles and the lack of an ideological component of diaspora historiography; the class approach of Soviet scholars; new opportunities for researching the historical scientific achievements of Ivan Franko in the period of independent Ukraine. The creative heritage of the scientist is considered as an organic combination of historical themes, the principle of historicism with literary and artistic means of their coverage, development of his own view of the world historical process and Ukraine's place in it. The author analyzes the main stages and directions of his scientific research, which reflect the evolution of historical consciousness and scientific approaches in his work. The article analyzes the works of Ivan Franko, which are characterized by a deep analysis of historical events, political changes and cultural development, as well as the impact of these studies on the development of Ukrainian historiography and the formation of national historical consciousness. The article examines Ivan Franko's contribution to the development of historical science and his creation of a foundation for further research in this field. The study allows us to better understand the influence of Ivan Franko on the development of historical research and highlights the importance of his scientific development for modern historical science.

Keywords: I. Franko, historiography, historical views, history of Ukraine.

В українській науці постаті Івана Франка як історика присвячено небагато спеціальних досліджень. З огляду на це, для аналізу вивчення історичних поглядів вченого ми розглядаємо праці істориків, філософів, дослідників-літературознавців, культурологів різноманітного спрямування: наукового, науково-популярного, художнього, критичного та ін. Всі ці праці розглядаються як історіографічні джерела. Доцільність такого підходу пояснюється намаганням об'єктивного аналізу публікацій і сучасників Івана Франка, і дослідників Української РСР, і незалежної України, і діячів української діаспори. Дослідники в Україні, на відміну від зарубіжних науковців, мали хоча і обмежений, але дещо ширший доступ до різноманітних джерел, зокрема, до архівних. В той же час дослідники діаспори мали більші можливості у висвітленні явищ та фактів, керувалися світоглядними позиціями та стояли на національних засадах, тоді як радянські вчені змушені були дотримуватися принципів класового підходу, партійності, інтернаціоналізму, заперечуючи головний – національний аспект. Відтак, взаємна об'єктивна оцінка публікацій вітчизняних та зарубіжних авторів була неможливою за радянських часів. Тільки після здобуття Україною незалежності науковці отримали можливості як для обміну здобутими доробками, так і для вільного та об'єктивного аналізу.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень життя і творчості Івана Франка, створених протягом століття, багато праць його сучасників та літературознавців 20-х рр., а також представників діаспори довгий час були або невідомі широкому загалу, або ж вцент розкрити-

ковані та спотворені за радянських часів. Діапазон постаті Івана Франка зводився до «поета» – «просвітника соціалістичної революції», а його творчість зазнала цензурних фільтрацій, перекручень та надмірної політизації. Лише в наш час, коли ламаються застарілі стереотипи історичного мислення, багато подій, процесів і явищ висвітлюється, відштовхуючись від загальнолюдських і національних принципів, склалися умови для створення адекватного портрета Івана Франка, звернення до нього не тільки як до класика української, європейської та світової літератури, поета, драматурга і прозаїка, вченого, літературознавця, фольклориста, етнографа, публіциста, видавця, але й як дослідника історії та носія нової історії українського народу.

Творча спадщина Івана Франка – це органічне поєднання історичної тематики, принципу історизму з літературно-художніми засобами їх висвітлення, вироблення власного погляду на світовий історичний процес та на місце в ньому України. Всесвітня історія у творчості письменника – це тло, на якому він розглядає історичну долю українського народу, причини його бездержавності, обґрунтовує необхідність створення національної держави.

Значну увагу І. Франко приділяв вивченню історії України. Розглядаючи українські землі як одне ціле, він досліджував історичний процес на всій Україні. Проте, з кінця ХІХ ст. у працях І. Франка переважає західноукраїнська тематика. Також він приділяв увагу розгляду історії зарубіжних країн. Вивчення та аналіз Франкової спадщини в галузі історії залишається актуальним завданням сьогодення.

Зважаючи на велику кількість праць, в яких досліджуються окремі аспекти творчого шляху Івана Франка, його філософські, естетичні, суспільно-політичні погляди, становлення та розвиток світоглядних позицій, а також аналізується його літературна і публіцистична творчість, доцільним буде, на нашу думку, здійснити їх аналіз відповідно до проблемно-хронологічного методу.

Так, зокрема, прижиттєві публікації носили здебільшого характер рецензій на твори Івана Франка (Драгоманов 1970). Також слід відмітити статті І. Франка, де він подає критичний огляд творчості Лесі Українки 1884–1898 рр. (Франко 1981). Віддаючи належне українсько-європейським політичним, культурним, економічним відносинам, І. Франко аналізує їх крізь призму пріоритету національного ідеалу. Тут він категорично не погоджувався з М. Драгомановим, що сповідував «космополітизм в ідеях і цілях», і Лесею Українкою, яка під час написання гострої, вкрай некоректної щодо Івана Франка полемічної статті «Не так тії вороги, як добрії люди» (1897) була, як і її дядько, на думку вченого, насамперед соціалісткою, а лише потім – українкою.

Пунктирно виокремлена наприкінці 80-х рр. ХІХ ст. еволюція світоглядних засад І. Франка у середині 1890-х років остаточно визначилась переходом його від суто радикальних позицій до позиції радикального націонал-демократизму.

Хвиля публікацій про життя і творчість Івана Франка розпочинається відразу після його смерті – у 1916 році. Серед них – некрологи, короткі розвідки про життя і творчість, критичні статті. Авторами цих публікацій були літературні критики, родичі, друзі (Александрович 1916).

За життя письменника, не дивлячись на низку робіт, присвячених його творам та посмертних згадок, українська критика не змогла належним чином оцінити наукові здобутки І. Франка.

По суті ніхто з дослідників першої половини ХХ ст. критично не аналізував ні самих поглядів вченого, що знайшли відображення в його творчості, ні їх еволюції.

Період 1930-х – пер. пол. 1950-х рр. також не дав істотних наукових розробок, присвячених життю і творчості Івана Франка. Довоєнний період в українській радянській історіографії позначений посиленням терору і репресій проти діячів науки і культури, а також започаткуванням єдиного методу соціалістичного реалізму в літературі. З огляду на це, наукові дослідження творчості Івана Франка починають позначатися певною тенденційністю. Це були переважно поодинокі статті в періодичних виданнях та передмови до видань творів письменника.

Помітний внесок у вивчення життя, світогляду та творчості Івана Франка зробили праці М. Возняка, А. Брагінця, М. Климаць, що стали важливим джерелом у дослідженні питання еволюції світогляду письменника і, що найголовніше, його історичних поглядів.

Більші можливості для об'єктивного дослідження життя і творчості Івана Франка в 1930-ті – на поч. 1940-х рр. мали науковці західноукраїнських земель, що не належали радянській Україні. У довоєнний період вплив на тогочасну історіографію мав націоналістичний рух, який виявив себе найширше в літературній критиці.

Окремої уваги заслуговують видання, що хоча і позначені певною тенденційністю, але виділялися в радянській історіографії своїм непересічним підходом. Серед них монографія М. Кравця «Іван Франко – історик України» (Кравець 1971). Праця містить велику кількість фактичного матеріалу. В ній висвітлюється методологія дослідження історичного процесу в працях вченого. Також М. Кравець в своїй праці звернув увагу на І. Франка як видавця джерел

з історії України та зроблену ним оцінку української історіографії. Загалом праця М. Кравця вирізняється великим масивом фактичного матеріалу пов'язаного з науковими інтересами і діяльністю І. Я. Франка. Поряд з ідеологічною заангажованістю у висвітленні світоглядних позицій І. Я. Франка, М. Кравець зробив вагомий акцент на науковій спадщині письменника. Представивши І. Я. Франка як історика, знавця історичних традицій власного народу, М. Кравець у певній мірі розкрив одну із сторін багатогранної світоглядної культури І. Я. Франка.

Наступним етапом дослідження наукового спадку вченого є др. пол. 50-х – 80-ті рр. ХХ ст. В цей час висвітлюються окремі аспекти життя і творчості письменника (О. Дей, А. С. Брагінець, С. М. Возняк). Практично всі роботи даного періоду підготовлені в руслі колишніх класово-партійних позицій, а відтак характеризуються крайньою ідеологічною заангажованістю, відсутністю всестороннього об'єктивного аналізу історичного процесу в творчій спадщині І. Я. Франка. Поняттям національного руху, національної свідомості, національної ідеї наклеювались ярлики дрібнобуржуазних, зрадницьких і ворожих для свідомого пролетаріату поглядів, які, мовляв, спрямовані на відокремлення української нації від Росії.

Праці, присвячені естетичним та атеїстичним поглядам Івана Франка, досліджували А. С. Брагінець і А. Т. Нечипорук. За таких умов неможливо було створити об'єктивний портрет вченого, а надто дослідити його історичні погляди, адже сама українська історія частково замовчувалась, а частково була зміфологізована.

Окремо варто виділити праці представників української діаспори, зокрема роботи В. Дорошенка, Я. Гриневича, Я. Славутича, М. Мандрика та ін. Цінність цих робіт полягає у тому, що в них аналізувались певні питання світоглядних характеристик І. Франка, які не розглядалися радянськими вченими через тодішню ідеологічну ситуацію в країні.

Відзначення круглих дат в науці завжди супроводжувалось аналізом нових фактів, а також виявленням прорахунків та здобутків за попередній період. Зважаючи на це, у франкознавстві варто виділити відзначення двох ювілеїв Івана Франка – до 100-річчя і до 150-річчя народження вченого. Півстоліття, що пролягло між цими ювілеями, явило перед усім світом монументально-енциклопедичного Франка як гордість та славу України і водночас розкрило глибинні суперечливі процеси у самій науці про нього – у франкознавстві. Однією з ключових методологічних проблем залишається світогляд видатного вченого, журналіста і письменника.

Після відзначення 100-річного ювілею, тобто з середини ХХ століття в франкознавстві намітилось два напрямки, представлені, з одного боку, радянським франкознавством, а з іншого – зарубіжним, діаспорним. Між ними тривала полеміка аж до початку 90-х років ХХ ст., коли після проголошення національної незалежності України намітилась тенденція нового прочитання спадщини І. Франка і на цій основі формування об'єктивної наукової концепції його світогляду.

Здобуття Україною незалежності створило нову суспільно-політичну обстановку в країні. Це сприяло універсалізації методологічних засад аналізу історичного процесу, концептуальній переоцінці історії України. Дослідники отримали можливість критичного аналізу публікацій радянських вчених, стали доступними праці зарубіжних українознавців. З точки зору досліджуваної теми особливий інтерес становлять публікації, що висвітлюють окремі аспекти життя письменника, його філософські, естетичні, літературні, політичні, громадські уподобання, а також аналізують окремі художні та публіцистичні твори, листи. Серед них варто виокремити праці Р. Голода, Я. Грицака, О. Забужко, М. Ткачука, М. Люзняк. Заслуговує на увагу праця М. Жулинського, у якій вперше в сучасній українській історіографії автор розглядає внесок Івана Франка у розвиток української національної справи на рівні з М. Грушевським. Також варто відзначити спробу політичного портрета І. Франка, зроблену в теоретичному дослідженні О. Забужко «Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період» (Забужко 1993). Основна мета цієї роботи – висвітлити роль І. Франка у формуванні української національної ідеї.

Велику роль у поширенні результатів франкознавчих досліджень, а також пропаганді постаті Івана Франка, його поглядів відіграють науково-практичні конференції, матеріали яких становлять вагомий внесок у сучасну історіографію. Низка статей про національне питання у творчості І. Франка з'явилися у збірниках наукових конференцій, а саме: «Матеріали II Міжнародного конгресу українців» (1993), «Матеріали Міжнародної наукової конференції «Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин» (1998). Загалом кількісний показник надрукованих праць про І. Франка чималий, а до ювілейного Міжнародного конгресу, присвяченого 150-річчю, що відбувся 27 вересня 2006 року, він помітно зріс. Період із серпня по вересень 2006 року позначився значним посиленням зацікавленості творчістю І. Франка з боку науковців і виходом великого масиву статей, пов'язаних з характеристикою постаті І. Франка: Т. Флюяра «Доктор філософії не нинішнього зросту», В. Скуратовського «Франко, котрого ми не знаємо»,

Л. Тарана «Геніїв бояться» та ін. Окремо слід відзначити згадуваний уже Міжнародний науковий конгрес «Іван Франко: дух, наука, думка, воля», присвячений 150-річчю з дня народження вченого, що відбувся 27 вересня 2006 року у Львові. Конгрес розпочав свою роботу з привітальних слів і наукових доповідей. Наукові доповіді зробили І. Денисюк («Іван Франко – речник національної ідеї»), М. Жулинський («Іван Франко: душа, дух, духовність або Що визначає суспільний поступ?»), М. Попович («Два Мирони...»), А. Погрібний («Значення діяльності Івана Франка в утвердженні української мови в Україні»), Ю. Барабаш («Франкові причинки до української гоголіани»), С. Козак («Історіософська концептуальність Івана Франка»), Я. Ісаєвич («Франкознавство в українській Академії наук»). У подальшому робота конгресу проходила в 26 секціях. Найцікавішими, з огляду досліджуваної теми, на нашу думку є: «Методологічні концепції Івана Франка», «Мова і нація в естетичній концепції Івана Франка», «Філософський світогляд Івана Франка», «Іван Франко і проблеми історії», «Іван Франко та проблеми держави і права».

Також вагомий інтерес склали матеріали двох круглих столів: «Академічне Франкознавство: стан і проблеми» та «Іван Франко у XXI сторіччі». Інститутом історії НАН України було проведене засідання «Всеукраїнського «круглого столу», присвяченого 150-річчю з дня народження Івана Франка» (3 листопада 2006 р.). На пленарному засіданні доповідали: О. Реєнт («Іван Франко та ідея соборності України»), О. Удод («Історіософські погляди Івана Франка: проблеми дослідження»), О. Добжанський («Іван Франко – Степан Смаль-Стоцький: співпраця впродовж третини століття»), С. Світленко («Україна в історіософській концепції Івана Франка»), М. Литвин («Іван Франко та легіон УСС»), А. Павко («Феномен Івана Франка в громадсько-політичному житті Галичини кінця XIX – початку XX ст.»). Особливий інтерес у даному контексті були засідання секцій «Іван Франко в колі тогочасних ідеологій», «Іван Франко в історіографічній традиції», «Іван Франко і його сучасники».

Таким чином, проблема історичних поглядів Івана Франка до цього часу не стала предметом об'єктивного і повного наукового історичного дослідження. Наявні праці несуть у собі опосередковану щодо теми дослідження інформацію, більшість з них, особливо радянського періоду, містять недоліки як фактологічного, так і методологічного характеру. Водночас дослідження історичних поглядів письменника є актуальним не лише з огляду історіографії, але й якісно доповнює знання про особистість Івана Франка, дозволяє повніше осмислити його місце в українській і світовій культурі. Іван Франко як феноменальний митець XX століття започаткував нове бачення всесвітнього історичного процесу та української історії з точки зору модерну, ввів історіософські засади в літературу нової доби. Дослідження історичного наукового доробку Івана Франка разом з аналізом соціально-політичної складової його бачення подальшого розвитку України дозволить дати відповіді на низку питань щодо подальшої долі українства як інтегральної частини європейської спільноти.

Список джерел та літератури

- АЛЕКСАНДРОВИЧ, С., 1916, Похорони Івана Франка. Письмо из Лозанны. Украинская жизнь. № 7–8, 104–112.
- ГРИМИЧ, М., 2002, Звичаєве право українців у дослідженнях Івана Франка. Етнічна історія народів Європи. К., 12, 4–8.
- ГРИНЕВИЧ Я., 1956, Віруючий Франко: У сторіччя народин великого сина України. Нью-Йорк, 2–29.
- ГРИЦАК, Я. Й., 1990, «... Дух що тіло рве до бою...»: Спроба політичного портрета Івана Франка. Львів: Каменяр.
- ГРУШЕВСКИЙ, М., 1916, Светлой памяти Івана Франка. Украинская жизнь. № 6, 12–18.
- ГУНДОРОВА, Т. І., 1985, Інтелігенція і народ в повістях Івана Франка 80-х років. К.: Наукова думка.
- ГУНДОРОВА, Т., 1996, Франко – не каменяр. Мельбурн: Ун-т ім. Монаша.
- ДОРОШЕНКО, В., 1956, Великий каменяр. Життя й заслуги Івана Франка. Вінніпег.
- ДРАГОМАНОВ, М., 1970, Літературно-публіцистичні праці: У 2-х т. К.: Наукова думка.
- ЄФРЕМОВ, С. О., 1989, Історія українського письменства, Мюнхен: Український вільний університет.
- ЗАБУЖКО, О. С., 1993, Філософія української ідеї та європейський контекст. К.: Вид-во «Основи».
- КАЛАКУРА, Я. С., 2004, Українська історіографія: Курс лекцій. Київ.
- КЛИМАСЬ, М., 1959, Світогляд І. Франка. Київ: Політвидав УРСР.
- КОНТА, Р., 2016, Краєзнавчі дослідження І. Франка: історіографічні інтерпретації. Краєзнавство. 3/4, 17–25.

- КОНТА, Р., МАСЛЮК, О., 2013, Висвітлення етнологічних здобутків І. Франка в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові: дорадянська міжвоєнна історіографія. Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць, К.: УНІСЕРВ. 41, 138–141.
- КОПИЛЕНКО, О. Л., 1990, Політико-правові ідеї Т. Шевченка та І. Франка в сучасній ідеологічній боротьбі. Київ: Наукова думка.
- КРАВЕЦЬ, М. М., 1971, Іван Франко – історик України. Львів: Вид-во Львів. ун-ту.
- ЛИСЯК-РУДНИЦЬКИЙ, І., 1994, Інтелектуальні початки нової України. Історичні есе: В 2-х т., Київ.
- ЛУЦІВ, Л., 1967, Іван Франко – борець за національну і соціальну справедливість. Нью-Йорк; Джерсі сیتی: Свобода.
- НЕЧИПОРУК, А. Т., 1969, Этические взгляды И. Я. Франко. Львов.
- ОХРИМОВИЧ, В., 1890, Кілька критичних думок про життя та розвій галицько-руської інтелігенції. Народ. Львів, 1890. 21. 324–333.
- ФРАНКО І., 1981, Леся Українка. Зібрання творів: У 50-ти т. К.: Наукова думка. 31, 254–274.

References

- ALEKSANDROVYCH, S., 1916, Pokhorony Ivana Franka. Pysmo iz Lozanny [Funeral of Ivan Frank. Letter from Lausanne]. Ukrainskaia zhyzn, № 7–8, 104–112. [In Russian].
- DOROSHENKO, V., 1956, Velykyi kameniar. Zhyttia i zasluhy Ivana Franka [Big stonemason. Life and merits of Ivan Franko. Vinnipeh. [In Ukrainian].
- DRAHOMANOV, M., 1970, Literaturno-publitsystychni pratsi [Literary and journalistic works].: u 2-kh t. K.: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- FRANKO I., 1981, Lesia Ukrainka [Lesya Ukrainka]. Zibrannia tvoriv: U 50-ty t. Kyiv: Naukova dumka, 31, 254–274. [In Ukrainian].
- HRUSHEVSKYI, M., 1916, Svetloi pamiaty Ivana Franka [In loving memory of Ivan Franko]. Ukrainskaia zhyzn. № 6, 12–18. [In Russian].
- HRYMYCH, M., 2002, Zvychaevе pravo ukraintiv u doslidzhenniakh Ivana Franka [Customary law of Ukrainians in the studies of Ivan Franko]. Etnichna istoriia narodiv Evropy. K., 12, 4–8. [In Ukrainian].
- HRYNEVYCH Ya., 1956, Viruiuchy Franko: U storichchia narodyn velykoho syna Ukrainy [Faithful Franko: On the centenary of the birth of the great son of Ukraine]. Niu-York, 2–29. [In Ukrainian].
- HRYTSAK, Ya. Y., 1990, «... Dukh shcho tilo rve do boyu...»: Sproba politychnoho portreta Ivana Franka [«... The spirit that tears the body to battle...»: An attempt at a political portrait of Ivan Franko]. Lviv: Kameniar. [In Ukrainian].
- HUNDOROVA, T. I., 1985, Intelihentsiya i narod v povistiakh Ivana Franka 80-kh rokiv [The intelligentsia and the people in Ivan Franko's novels of the 80s]. K.: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- HUNDOROVA, T., 1996, Franko – ne kameniar [Franko is not a stonemason]. Melburn: un-t im. Monasha. [In Ukrainian].
- KALAKURA, Ya. S., 2004, Ukrainska istoriografii: Kurs lektsiy [Ukrainian historiography: Course of lectures]. Kyiv. [In Ukrainian].
- KLYMAS, M., 1959, Svitohliad I. Franka [Worldview of I. Franko]. Kyiv: Politydav URSS. [In Ukrainian].
- KONTA, R., 2016, Kraieznavchi doslidzhennia I. Franka: istoriografichni interpretatsii [Regional studies of I. Franko: historiographical interpretations]. Kraeznavstvo, 3/4, 17–25. [In Ukrainian].
- KONTA, R., MASLIUK, O., 2013, Vysvitlennia etnolohichnykh zdobutkiv I. Franka v Naukovomu tovarystvi imeni Shevchenka u Lvovi: doradianska mizhvoienna istoriografiiya [The coverage of the ethnological achievements of I. Franko at the Shevchenko Scientific Society in Lviv: pre-Soviet interwar historiography]. Etnichna istoriia narodiv Evropy: Zbirnyk naukovykh prats. K. 41, 138–141. [In Ukrainian].
- KOPYLENKO, O. L., 1990, Polityko-pravovi idei T. Shevchenka ta I. Franka v suchasniy ideolohichniy borotbi [Political and legal ideas of T. Shevchenko and I. Franko in the modern ideological struggle]. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- KRAVETS, M. M., 1971, Ivan Franko – istoryk Ukrainy [Ivan Franko is a historian of Ukraine]. Lviv: Vyd-vo Lviv. un-tu. [In Ukrainian].
- LUTSIV, L., 1967, Ivan Franko – borets za natsionalnu i sotsialnu spravedlyvist [Ivan Franko is a fighter for national and social justice]. Niu-York; Dzheresi siti: Svoboda. [In Ukrainian].

- LYSIAK-RUDNYTSKYI, I., 1994, Intelktualni pochatky novoi Ukrainy [Intellectual beginnings of the new Ukraine]. Istorychni esse: V 2-kh t., Kyiv. [In Ukrainian].
- NECHYPORUK, A. T., 1969 Eticheskie vzglyady I. Ya. Franko [Ethical views of I. Ya. Franko]. Lvov. [In Russian].
- OKHRYMOVYCH, V., 1890 Kilka krytychnykh dumok pro zhyttia ta rozvyi halytsko-ruskoj intelihentsii [A few critical thoughts about the life and development of the Galician-Russian intelligentsia]. Narod. Lviv. 21, 324–333. [In Ukrainian].
- YEFREMOV, S. O., 1989, Istoriia ukrainskoho pysmenstva [History of Ukrainian literature]. Miunkhen: Ukrain-skyi vilnyi universytet [In Ukrainian].
- ZABUZHKO, O. S., 1993, Filosofiia ukrainskoi idei ta evropeyskyi kontekst [The philosophy of the Ukrainian idea and the European context]. K.: Vyd-vo «Osnovy». [In Ukrainian].

Історична наука в творчості І. Франка: історіографічний дискурс

Стаття присвячена вивченню ролі видатного українського письменника, філософа та громадського діяча Івана Франка в історичній науці. В статті як історіографічні джерела розглядаються праці істориків, філософів, дослідників-літературознавців, культурологів різноманітного спрямування: наукового, науково-популярного, художнього, критичного та ін. Аналізуються публікації сучасників Івана Франка, дослідників Української РСР, незалежної України, а також діячів української діаспори. Виділяються сильні та слабкі сторони кожної групи історіографічних джерел: доступ до джерел дослідників в Україні; національні засади та відсутність ідеологічної складової діаспорної історіографії; класовий підхід радянських вчених; нові можливості дослідження історичного наукового доробку І. Франка в період незалежної України. Творча спадщина вченого розглядається як органічне поєднання історичної тематики, принципу історизму з літературно-художніми засобами їх висвітлення, вироблення власного погляду на світовий історичний процес та на місце в ньому України. Здійснюється аналіз основних етапів та напрямків його наукових досліджень, що відображають еволюцію історичної свідомості та наукових підходів у його творчості. У статті проаналізовані твори Івана Франка, які відзначаються глибоким аналізом історичних подій, політичних змін та культурного розвитку, а також впливом цих досліджень на розвиток української історіографії та формування національної історичної свідомості. Розглядається внесок Івана Франка у розвиток історичної науки, створення ним фундаменту для подальших досліджень у цій галузі. Дослідження дозволяє краще зрозуміти вплив Івана Франка на розвиток історичних досліджень та висвітлює важливість його наукової розробки для сучасної історичної науки.

Ключові слова: І. Франко, історіографія, історичні погляди, історія України.

Rostyslav Konta, Doctor of Historical Sciences, Professor of Department of Ethnology and Local History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Ростислав Конта, доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6803-3242>

Ihor Mokhnatiuk, PhD, Associate professor, Department of International Relations and Tourism, Kyiv international University.

Ігор Мохнатюк, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та туризму Київського міжнародного університету.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8625-9069>

Received: 24.02.2024

Advance Access Published: April, 2024